

Minister

Bestuurskern
Kennis, Innovatie en
Strategie Cluster
Directie Algemeen Strategisch
Advies

Den Haag

Contactpersoon

5.1.2.e

M +31 6 5.1.2.e
5.1.2.e @minienw.n
I

Datum

1 februari 2023

Kenmerk

Gespreksnota

Annotatie Catshuissessie vestigingsklimaat

Inleiding

Donderdag 2 februari van 10.15 tot 12.15 vindt een sessie plaats in het Catshuis met de titel 'Vestigingsklimaat in een sterk en snel veranderend speelveld/gestegen energiekosten basisindustrie en strategische economie'. Het doel van deze sessie is om een gezamenlijk beeld te vormen over de consequenties van de geopolitieke veranderingen en de stapeling van maatschappelijke uitdagingen op het vestigingsklimaat en mogelijk handelingsperspectief voor de overheid.

5.1.2.e, zal als ambtelijke ondersteuning aanwezig zijn.

Drie ontwikkelingen in het gelijk speelveld van het Nederlandse internationaal opererende Bedrijfsleven

Nederland staat voor een open economie waarin we de internationaal opererende bedrijven een gelijk speelveld willen bieden ten opzichte van het buitenland.

De internationale context waarin we dit kunnen vormgeven bestaat uit Europese en internationale regelgeving. In deze EU- en internationale regelgeving zien we drie belangrijke ontwikkelingen. Als eerste ontwikkeling zien we dat er internationaal steeds meer kritiek is op de fiscale regelgeving voor Nederlandse bedrijven. Zo had de nieuwe Biden Administration Nederland op de lijst van foute belastingparadijzen geplaatst en het heeft heel wat diplomatieke inspanningen gekost om Nederland van die lijst te krijgen. Als tweede ontwikkeling zien we dat er vanwege de internationale inspanningen voor een duurzame ontwikkeling steeds strengere (EU)-milieunormen komen en de EU een richtlijn heeft opgesteld voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Een heikel punt voor bedrijven in de Nederlandse uitwerking van de EU-richtlijn voor IMVO is dat bedrijven aansprakelijk worden gesteld voor de gehele keten van grondstof tot eindproduct. Voor Boskalis (niet aanwezig bij Catshuissessie) is dat een reden om te dreigen met vertrek uit Nederland. Als derde ontwikkeling zien we de opkomst van geopolitieke spanningen in het streven naar duurzame

energiezekerheid van landen. Daarbij is het verkrijgen van energiezekerheid in landen tegen zo laag mogelijke kosten een belangrijke factor voor het concurrentievermogen van bedrijven in die landen. Er is een geopolitiek speelveld aan het ontstaan waarin landen zich opnieuw positioneren om hun concurrentiepositie te versterken met energiezekerheid. Protectionistische maatregelen maken daar onderdeel van uit. De open economie waar Nederland voorstander van is, staat hierdoor niet volledig op losse schroeven maar krijgt wel te maken met geopolitieke en soms zelfs protectionistische invloeden zoals de 'Inflation Reduction Act'. De bovengeschetste ontwikkelingen vormen voor zowel de overheid als het bedrijfsleven flinke uitdagingen en de vraag is welke rol de overheid hierin kan en wil spelen.

IenW en het Internationale Bedrijfsleven

IenW is verantwoordelijk voor de fysieke infrastructuur in Nederland en de internationale connectiviteit van de economische centra (global megacities) van de wereldeconomie. De economische belangen van het (internationaal opererende) bedrijfsleven spelen bij de vormgeving van het infrastructuur- en connectiviteitsbeleid en de internationale regelgeving een belangrijke rol.

Onze inzet bij internationale regelgeving heeft naast de focus op connectiviteit en infrastructuur ook als focus dat IenW werkt aan een gezonde, schone en veilige leefomgeving, met schone lucht, een schone bodem, schone rivieren en een schone zee. Bovendien werken we aan een klimaatneutraal Nederland. De maatschappelijke acceptatie van vervuiling die serieuze risico's voor de gezondheid en natuur met zich meebrengt is de laatste jaren veranderd. Dat zien we terug in de regelgeving. In de EU is ingezet op een 'Zero Pollution Ambition (in 2050)' die nu al een aanscherping van de milieunormen met zich meebrengt die mede zijn ingegeven door internationale aanbevelingen van het WHO en het streven naar behoud van biodiversiteit.

In het coalitieakkoord is afgesproken dat Nederland zich in de EU inzet voor IMVO-wetgeving en nationale IMVO-wetgeving invoert die rekening houdt met een gelijk speelveld met de omringende landen en implementatie van mogelijke EU-regelgeving. De staatssecretaris van IenW heeft dit onderwerp samen met BHOS opgepakt.

Verder draagt IenW bij aan de economische diplomatie voor bedrijven actief in de watersector, logistiek en transport, infrasector, duurzame mobiliteit en de circulaire economie. We zijn verantwoordelijk voor de Topsectoren Water en Logistiek en besteden hier flinke budgetten aan. Om onze koploperpositie op het gebied van Circulaire economie ook te benutten voor het positioneren van bedrijven in het buitenland hebben we het publiek-private platform 'Holland Circular Hotspot' opgericht. Met EZK werken we aan een integraal nationaal maritiem industriebeleid. Dat doen we samen met de sector in de 'Ronde Tafel Maritieme Maakindustrie'. We doen dus als IenW veel voor het bedrijfsleven en zijn ook -veelal in samenwerking met EZK en BuZa- in gesprek met het bedrijfsleven.

Informatie over de bijeenkomst

In de bijlage vindt u een memo van EZK over doel en opzet van de sessie. De bijeenkomst bestaat uit twee blokken met elk een aantal inleiders. Na elk blok

volgt er een discussie. Hieronder volgen de vragen van EZK en suggesties (in blauw) voor mogelijke antwoorden van uw kant.

Blok 1 : Open strategische autonomie, gelijk speelveld en een duurzame en innovatieve economie

Internationaal

1. Wat is de impact van de geopolitieke veranderingen en de maatschappelijke uitdagingen voor de positie van het Europese bedrijfsleven, alsook het Nederlandse bedrijfsleven, ten aanzien van een gelijk speelveld? U kunt denken aan bijvoorbeeld de consequenties van de roep om meer strategische autonomie of de consequenties van de IRA (Inflation Reduction Act) voor onze industrie.

Ontwikkelingen Gelijk Speelveld

Het antwoord op het eerste deel van de vraag staat als inleiding in deze nota onder het kopje ontwikkelingen gelijk speelveld:

(i) toenemende internationale druk op de Nederlandse Fiscale regelgeving voor bedrijven;

(ii) Strengere EU-milieunormen en EU-aanscherping eisen aan internationaal ondernemen (inclusief ketenverantwoordelijkheid bedrijven);

(iii) (iiii) geopolitieke spanningen rond energiezekerheid en industriepolitiek waarin eigenbelang en soms ook protectionisme het Nederlandse voorkeursmodel van een open economie onder druk zetten;

Consequenties Strategische autonomie

Bij IenW kijkt we naar de afhankelijkheden die in de internationale supply chains zitten en wat de effecten daarvan zijn op het (toekomstig) functioneren van de global hubs Schiphol en Haven Rotterdam. De ketenstructuur van de supply chains (van grondstof, via halfproducten naar producten) is vaak erg complex. Het is lastig om zekerheid te krijgen dat alle betrokken partijen in een keten bekend zijn bij de eindafnemer van de keten.

Consequenties IRA

Om klimaatneutraaliteit te bereiken en carbon leakage te voorkomen, beoogt de IRA alle sectoren van de economie koolstofvrij maken en hiervoor de benodigde fondsen vrij te maken:

- The Inflation Reduction Act of 2022 (IRA) is the most significant climate legislation in U.S. history, offering funding, programs, and incentives to accelerate the transition to a clean energy economy. Learn more about how Green Power Partners and other stakeholders can use these incentives to invest in clean energy and reduce emissions.
- Europese reactie: In Europa wordt de IRA gezien als industriepolitiek en wordt gediscussieerd over een EU-reactie. Een soortgelijke EU-wet behoort tot de mogelijkheden. VS moedigt dit aan. Kerry suggereerde op het WEF in Davos. SZW en EZK hebben hierin het voortouw.

2. *Hoe kunnen we omgaan met de fundamentele schaarstes die de Nederlandse economische bedrijvigheid beperken (arbeid, grondstoffen waaronder energie, kapitaal, stikstof en ruimte)?*

We krijgen in de nabije toekomst waarschijnlijk al te maken met energieschaarste en dat heeft de meest fundamentele impact op de Nederlandse economische bedrijvigheid en onze internationale concurrentiepositie. Alhoewel het thema schaarste hier als een nationaal probleem staat, is de oplossing internationaal en vooral in EU-verband te zoeken. Een goede Europese verbinding van energienetwerken en solidariteit zijn daarbij de twee pijlers voor een energieschaarste strategie.

Daarnaast is er in Nederland beperkte ruimte voor de grote opgaven in de leefomgeving (wonen, werken, infrastructuur, groen, water, energie, economie). We moeten daarom keuzes maken, functies combineren, slim clusteren en creatief met de ruimte omgaan. Bij de te maken keuzes zijn water en bodem 'sturend'. Naast beperkte ruimte zijn grondstoffen ook schaars. Circulariteit is hierbij essentieel. Door kringlopen te sluiten, afval te voorkomen, put je grondstoffenvoorraden niet onnodig uit en creëer je een circulaire grondstoffenstroom. We kunnen deze transities alleen laten slagen als de randvoorwaarden goed zijn ingericht. Daarom hebben we aandacht voor onder andere kennis- en innovatieontwikkeling, onderwijs, arbeidsmarkt en financiering.

Omgaan met: Handelingsperspectieven in EU

- Schaarste aan grondstoffen en het verder ontwikkelen van Circulaire economie zijn onderwerpen die we echt in EU-verband moeten oppakken;
- We zullen veel meer aan de voorkant en strategischer moeten opereren in de EU en dossiers integraler en niet alleen sectoraal moeten afwegen; Dat is vooral van belang omdat we een aantal nationale problemen het beste in EU-verband kunnen oplossen en dan is het van belang om vanaf het begin van de beleidsvorming aan tafel te zitten en niet pas actief te worden als er een stuk in de Raad komt. Maar ook zaken als Strategische autonomie, de Zero Pollution Ambition en de steeds verdergaande EU regelgeving op ruimtelijke ordening (No Land to Take) vragen om een meer integraler en strategischer opereren van Nederland in de EU. Bij IenW/ASA is deze beweging inmiddels samen met Directie Internationaal ingezet

Omgaan met: Handelingsperspectieven nationaal

- Het Rijk en de provincies gaan eind 2023 bestuurlijke afspraken maken over de ruimtelijke inpassing van opgaven op het gebied van wonen, bereikbaarheid, energie, economie, landbouw en natuur. De afspraken vormen de basis voor een nieuwe nota ruimte in 2024.
- De ambities voor een gezonde, schone en veilige leefomgeving worden vastgelegd in een Nationaal MilieuProgramma (NMP) dat eind 2023 klaar is. Het milieubeleid voor de lange termijn is gericht op een gezonde, schone en veilige leefomgeving in 2050. Een belangrijk aandachtspunt bij de concretisering van het NMP is het voorkomen van afwenteling van milieurisico's naar de toekomst of plekken elders in de wereld

- In het Rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050 schetst het kabinet hoe onze economie kan veranderen naar een duurzame, volledig circulaire economie in 2050. Het programma omschrijft wat nodig is om zuiniger en slimmer met grondstoffen, producten en diensten om te gaan.
- IenW heeft een werkgroep die het belang van strategische autonomie in kaart brengt. Men kijkt naar de afhankelijkheden die in de internationale supply chains zitten in relatie tot de global hubs Schiphol en Haven Rotterdam. De ketenstructuur van de supply chains (van grondstof, via halfproducten naar producten) is complex omdat er veel partijen betrokken zijn die niet altijd zichtbaar zijn.

Blok 2: Strategische technologieën en groeiende bedrijvigheid

1. Wat is de Europese positie ten aanzien van strategische technologieën en de rol daarbij van nieuwe en groeiende bedrijvigheid?

Kabinetsbreed wordt er sterk ingezet op de sleuteltechnologieën en digitalisering. IenW is hierbij aangesloten via de Rijksbrede digitaliseringsstrategie en de Topsectoren. Ook is IenW aangesloten bij de EU-digitaliseringsstrategie en kijken we naar kansen voor IenW, universiteiten, kennisinstellingen en het bedrijfsleven in het EU-onderzoeksprogramma Horizon Europe. Digitalisering is een speerpunt van IenW en de BSR heeft vorig jaar een nieuwe digitaliseringsstrategie aangenomen (I-strategie) en heeft zich laten informeren door experts buiten IenW. We hebben veel contact met kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Vooral voor deltatechnologie, duurzame mobiliteit en circulaire economie speelt digitale technologie een belangrijke rol bij de vormgeving van beleid, uitvoering en handhaving. Het IenW kennis- en Innovatiebeleid besteedt ruime aandacht aan digitalisering en sleuteltechnologieën en we zijn goed verbonden met nationale en internationale kennis- en innovatienetwerken.